

Informatieproduct grondwaterkwaliteit in het omgevingsplan

20 oktober 2021

Bouwsteen: Grondwater
Datum: 20 oktober 2021

Partners

UITVOERINGSPROGRAMMA
BODEM & ONDERGROND

Inhoud

INTRODUCTIE	3
INFORMATIEBLAD 1	5
PROCES GRONDWATERKWALITEITSBEHEER	5
Samenwerken aan grondwaterkwaliteit	5
Instrumentenmix	8
Niet-juridische instrumenten	10
(Onverplicht) programma	11
Regels in het omgevingsplan	11
INFORMATIEBLAD 2	13
INVULLING GEVEN AAN INSTRUCIEREGELS PROVINCIE	13
Wat zijn instructieregels	13
Afwegingsruimte gemeente	13
Regels voor verschillende doelgroepen	14
Oogmerk	14
Definities en kaders	15
Werkingsgebied	16
Keuze in uitwerking regels in omgevingsplan	16
Planning en proces	17
INFORMATIEBLAD 3	18
GRONDWATERKWALITEIT REGULEREN IN HET OMGEVINGSPLAN	18
Inleiding	18
Milieubelastende activiteit (mba) saneren van de (land)bodem	18
Bodemenergie	21
Lozingen op/in de bodem	24
Onttrekken en infiltreren	24
BIJLAGE 1	26
DEFINITIES EN SYSTEEMBESCHRIJVING	26
Grondwater als systeem	26
Relatie van grondwater met maatschappelijke thema's	28
Definities	29
BIJLAGE 2	30
ACTIVITEITEN MET LOZEN OP BODEM ALS VOORKEURSRROUTE	30

INTRODUCTIE

Kader

Op 1 januari 2020 is het programma Bodembeheer van de Toekomst gestart. Dit programma is een initiatief van de Werkgroep bodem (WEB) van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en is gefinancierd door het in 2020 afgeronde Uitvoeringsprogramma Convenant Bodem en Ondergrond. Bij de uitvoering van het programma wordt samengewerkt met onder meer de voormalige partners van het Uitvoeringsprogramma. In het kader van het programma Bodembeheer van de Toekomst worden producten ontwikkeld over bodem en ondergrond voor gemeentelijke omgevingsplannen. Een van de producten is dit informatieproduct Grondwaterkwaliteit.

Het onderwerp grondwaterkwaliteit raakt aan andere onderwerpen die in het kader van Bodembeheer van de Toekomst zijn uitgewerkt zoals 'Aanvullingsspoor Bodem', 'Bodemenergie', 'Klimaatadaptatie', 'Zeer zorgwekkende stoffen', 'Stortplaatsen' en 'Ondergrondse ordening'. Waar relevant zijn de raakvlakken met deze onderwerpen in dit informatieproduct benoemd.

Bij de uitwerkingen in het programma Bodembeheer van de Toekomst is waar mogelijk gestreefd naar het uitwerken van voorbeeldregels voor het gemeentelijke Omgevingsplan. Hierbij is aansluiting gezocht bij het project 'Gemeentelijke staalkaarten voor het omgevingsplan' van de VNG.

Informatieproduct grondwaterkwaliteit

Voor het thema grondwaterkwaliteit is gekozen voor de uitwerking van een informatieproduct. Dit informatieproduct bevat drie informatiebladen:

1. Informatieblad 1 Proces grondwaterkwaliteitsbeheer: Onder de Omgevingswet dragen provincies, gemeenten en waterschappen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor de grondwaterkwaliteit. Provincies hebben hierbij een regierol, maar de invulling en uitvoering van het grondwaterkwaliteitsbeheer moet gezamenlijk worden vormgegeven. Omdat het programma Bodembeheer van de Toekomst zich richt op gemeenten, ligt de nadruk in dit informatieblad op de rol van de gemeente. Dit informatieblad geeft gemeenten handvatten om (aan de hand van haar maatschappelijke opgaven) af te leiden of, en zo ja welk belang zij heeft bij de grondwaterkwaliteit. Dit kan dan zowel gaan om het beschermen of verbeteren van de kwaliteit als om het bieden van ruimte voor het benutten van grondwater. Daarnaast geeft het informatieblad handvatten om het proces op een zinvolle manier in te richten of te initiëren. Omdat de invulling van het beheer niet alleen afhangt van de ambities van de gemeente, maar ook van de andere regio partijen, zijn in dit informatieblad nog geen concrete voorbeeldregels opgenomen.
2. Informatieblad 2 Invulling geven aan instructieregels provincie: Provincies dragen vanuit de regierol die zij hebben voor het grondwater, zorg voor het voldoen aan de Kaderrichtlijn water (Krw). Dit kunnen ze onder andere doen door in de regionale waterprogramma's een kader mee te geven over het omgaan met (historische) grondwaterverontreinigingen en in de omgevingsverordening eventueel regels op te nemen voor deze (historische) grondwaterverontreinigingen. Provincies kunnen hierbij gebruik maken van

instructieregels, die gemeenten moeten vertalen naar het omgevingsplan. In dit informatieblad geven we handvatten mee aan de gemeente om invulling te geven aan deze instructieregels in het omgevingsplan.

3. Informatieblad 3 Grondwaterkwaliteit reguleren in het omgevingsplan: Hierin worden een aantal activiteiten uitgelicht waarvoor de gemeente eventueel (maatwerk) regels kan stellen in de het omgevingsplan.

Informatieblad 1

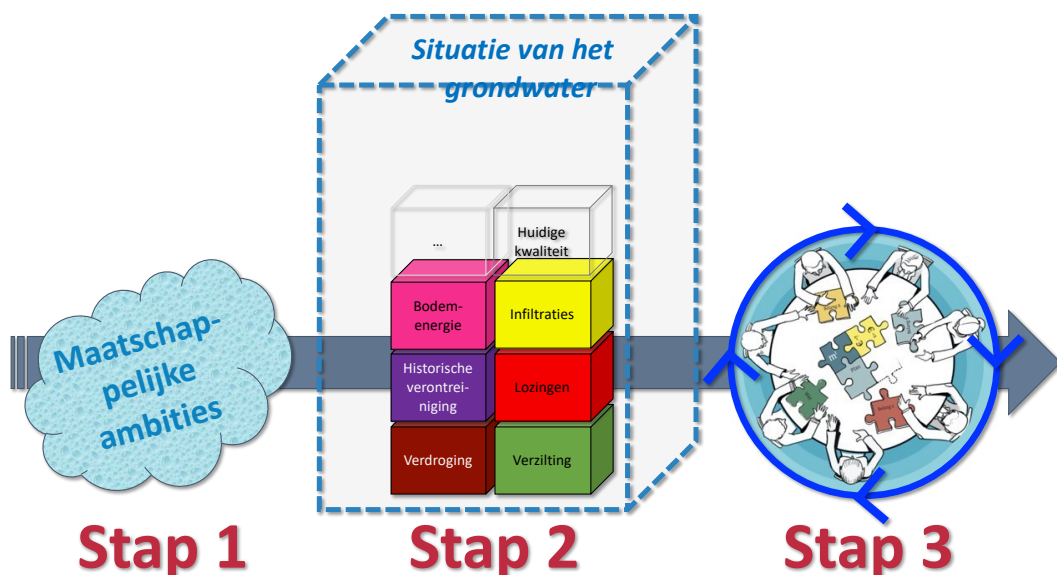
PROCES GRONDWATERKWALITEITSBEHEER

In dit informatieblad worden handvatten gegeven waarmee gemeenten hun maatschappelijke opgaven kunnen vertalen naar hun belang bij het grondwater. Daarnaast is het proces om te komen tot gezamenlijk grondwaterbeheer uitgewerkt. Met grondwaterbeheer bedoelen we hier zowel het maken van beleid voor grondwater als de uitvoering ervan met maatregelen (in programma's) en regelgeving.

Samenwerken aan grondwaterkwaliteit

Grondwater dient verschillende gebruiksdoelen, zoals drinkwater, beregening van de landbouw, maar ook het opslaan van koude en warmte. Ook kan het grondwater de kwaliteit van het oppervlaktewater beïnvloeden. Elke functie stelt bepaalde eisen aan de grondwaterkwaliteit. Om alle ambities en doelstelling voor het gebruik van het grondwater te kunnen realiseren is grondwaterkwaliteitsbeheer nodig.

Grondwaterkwaliteitsbeheer bestaat uit het ontwikkelen van samenhangend beleid en het uitvoering geven hieraan door middel van programma's en regelgeving. Onder de Omgevingswet is het grondwaterkwaliteitsbeheer een gezamenlijke opgave van de decentrale overheden; provincies, gemeenten en waterschappen. Provincies hebben hierin een regierol (zie ook tekstkader), maar in de uitvoering van het beheer hebben alle partijen een rol. Het is dan ook wenselijk om het grondwaterbeheer gezamenlijk in te vullen. Samen werken naar een goed samenhangend grondwaterkwaliteitsbeheer kan in essentie in drie stappen (figuur 1).

Figuur 1 In drie stappen naar een eerste invulling van het grondwaterkwaliteitsbeheer

Stap 1: Bepalen rol grondwater bij eigen ambities

Om serieus met elkaar in gesprek te gaan over de invulling van het grondwaterkwaliteitsbeheer, is het van belang dat iedere partij inzicht heeft in zijn eigen belangen bij een bepaalde grondwaterkwaliteit. Dit belang kan gaan om bepaalde functies mogelijk te maken, juist ruimte bieden aan ontwikkelingen of intrinsieke waarde toekennen aan grondwaterkwaliteit. In sommige gevallen zullen deze belangen evident zijn, zoals in een drinkwaterwingebied, maar dit is lang niet altijd het geval.

Voor gemeenten geldt dat grondwaterambities vrijwel altijd gekoppeld zijn aan bredere maatschappelijke ambities, ontwikkelrichting en doelstellingen zoals die zijn verwoord in de omgevingsvisie (bijvoorbeeld de bouwopgave of energietransitie). In bijlage 1 zijn voorbeelden van de rol van grondwaterkwaliteit in maatschappelijke ambities opgenomen.

Om inzicht te krijgen in het belang van grondwaterkwaliteit voor een gemeente, is de uitdaging om deze bredere ambities te vertalen naar de betekenis voor het grondwater. Als hulpmiddel hiervoor is de visual 'Grondwater de onzichtbare verbinder' ontwikkeld ([Hulpmiddelen voor grondwater - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](https://www.iplo.nl)). Het inhoudelijk bewustzijn over de betekenis grondwater voor boven- en ondergrondse activiteiten en ambities is het vertrekpunt voor de eerste gesprekken met de andere partijen. In deze gesprekken worden de belangen van partijen gedeeld.

Stap 2: Bepalen knelpunten en kansen van de situatie van het grondwater

In stap 2 confronteren de partijen de belangen en wensen met de actuele situatie in het grondwater; hoe zit de ondergrond in elkaar, welke invloed heeft dit op het grondwatersysteem, wat is (er bekend over)de actuele kwaliteit van het grondwater. Uitwisseling van informatie tussen de overheden over bijvoorbeeld de aanwezigheid van verontreinigingen speelt in deze stap een belangrijke rol.

Het doel van deze stap is inzicht te krijgen in de optimalisatiekansen en/of knelpunten tussen de ambities en de actuele situatie. Denk aan zaken zoals: zijn er verontreinigingen, is er verzilting, is er een vraag voor het winnen van energie uit de bodem, vinden er infiltraties, lozingen of onttrekkingen plaats, et cetera.

Dat geeft technische feitelijkheden waarmee rekening gehouden moet worden. Dat is de situatie van het grondwater. Ze kunnen ambities richting geven maar soms ook ambities hinderen. Om te bepalen of de huidige kwaliteit van het grondwater past bij de beoogde gebruiksfuncties kan onder andere gebruik worden gemaakt van de risicotoolbox grondwater die wordt ontwikkeld door het RIVM (zie tekstkader volgende pagina)

De **Risicotoolbox grondwater** is een beslissingsondersteunend systeem voor de beoordeling van de grondwaterkwaliteit

Het geeft inzicht in de mogelijkheden en beperkingen van het gebruik van het grondwater en in risico's voor verschillende beschermdoelen. Op basis hiervan kan het bevoegd gezag beleidskeuzes maken. Concreet kan met de RTBgrondwater inzicht worden verkregen in:

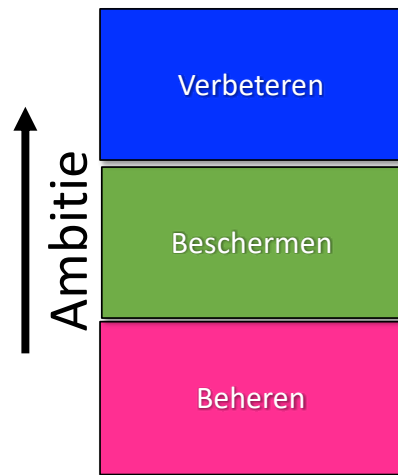
- welke vormen van gebruik van grondwater veilig mogelijk zijn;
- voor welke vormen van gebruik van grondwater onaanvaardbare risico's niet kunnen worden uitgesloten;
- eventuele onaanvaardbare risico's (voor de mens of het ecosysteem), zonder dat er sprake is van gebruik van grondwater

De RTBgrondwater bestaat uit twee gedeelten: een risicobeoordeling gericht op zeven beschermdoelen en de beoordeling van de dynamische situatie.

Beschermdoelen gerelateerd aan de mens (gezondheid), zoals het consumeren van moestuingewassen. Grondwater kan op twee manieren een rol spelen bij de opname van contaminanten in groenten. Ten eerste kunnen contaminanten uit het grondwater ten gevolge van opwaarts transport in de wortelzone komen. Op deze wijze kunnen contaminanten door de wortels van de groenten worden opgenomen. Dit wordt hier 'beïnvloeding door opstijgend grondwater' genoemd. Ten tweede kan opgepompt grondwater worden gebruikt voor irrigatie. De RTB helpt bij toetsing of huidige kwaliteit past bij de beoogde functie en geeft inzicht of er gebruikbeperkingen aan de orde kunnen zijn, waarmee je in de regels rekening kunt/moet/wil houden.

Vanuit de analyse van knelpunten en optimalisatiekansen, kunnen de partijen nadenken over het ambitieniveau dat bij de situatie in het gebied past. We geven hieronder een voorbeeld van drie niveaus qua ambitie voor het grondwater:

- **Beheren**: Het ambitieniveau beheren past bij een situatie waarin er geen actuele knelpunten zijn en grondwaterkwaliteit geen essentieel onderdeel is voor de invulling van maatschappelijke opgaven of het bereiken van de doelstellingen uit de omgevingsvisie of verplichte waterprogramma's. Bij dit ambitieniveau passen de generieke rijksregels en bruidsschatregels. Kortom het standaard kader van de Omgevingswet is voldoende om de grondwaterkwaliteit te beheren.
- **Beschermen**: Het ambitieniveau beschermen past bij een situatie waarin de huidige kwaliteit van het grondwater in stand gehouden wordt, omdat deze noodzakelijk is voor het realiseren van maatschappelijke opgaven of omdat er sprake is van een beschermde status of functie. Hiervoor kan het wenselijk zijn om in het omgevingsplan aanvullende regels te stellen om inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater te voorkomen. Een voorbeeld is het grondwaterbeschermingsgebied waarbij provincies aanvullende regels stellen ten aanzien van bodembescherming. Ook als gemeente kun je overwegen, in afstemming met provincie, hier extra beschermingsregels op te nemen (voorbeeld voor grondverzet).
- **Verbeteren**: Het ambitieniveau verbeteren past bij een situatie waarin de huidige situatie sprake is van knelpunten als gevolg van de grondwaterkwaliteit, bijvoorbeeld omdat er sprake is van grondwaterverontreinigingen of omdat de

Figuur 2 Bepalen van ambitieniveau

grondwaterkwaliteit beoogde functies belemmert. Voor het verbeteren van de kwaliteit kunnen instrumenten zoals gebiedsgerichte programma's (o.a. gebiedsgericht grondwaterbeheer), stimuleringsmaatregelen of (maatwerk) regels ingezet worden.

Het is goed om te beseffen dat het ambitieniveau per gebied kan verschillen. Er kunnen dus verschillende ambitieniveaus naast elkaar bestaan. Voor verschillende delen van een beheergebied kunnen verschillende doelstellingen bestaan, afhankelijk van de functie en kwaliteit die het grondwater heeft. Op deze wijze krijgt het grondwaterkwaliteitsbeleid een gebiedsgericht karakter. Het scherp krijgen van de ambities voor de gemeente, maakt de motiveren voor het vaststellen van maatregelen in programma's en regels makkelijker.

Stap 3: Invulling van het grondwaterkwaliteitsbeheer

Als de ambities van de verschillende overheden (gemeenten, provincie en waterschap) helder zijn, de situatie van het grondwater is helder, dan kan het overleg van de overheden zich richten op de invulling. Dit proces heeft per definitie een regionaal karakter en zal dus in elke regio anders verlopen. Er is daarom geen blauwdruk voor het proces opgenomen. De navigator voor ontwikkeling van een vrijwillig programma bodem en grondwater ([Navigator voor ontwikkeling vrijwillig programma bodem en grondwater - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](http://www.iplo.nl)) kan hierbij handvatten bieden.

De overheden bepalen: wat willen we samen, hoe organiseren we dat dan (= regelen + stimuleren). Zo wordt met elkaar besproken of regelen noodzakelijk is en welke instrumenten uit de instrumentenmix (zie volgende paragraaf) dan het meest effectief zijn. Ook worden in deze fase afspraken gemaakt over wie een instrument gaat inzetten en, indien aan de orde, hoe de financiering daarvan geregeld wordt. Dit is niet in één keer klaar maar een continu proces van afstemming.

Omdat grondwaterkwaliteitsbeheer regulering van activiteiten vraagt waarvan de bevoegdheden verdeeld zijn over meerdere overheden en je elkaars instrumentarium nodig hebt, is het van belang dat partijen samen invulling geven aan het grondwaterkwaliteitsbeheer én afspraken maken over (tussentijdse) evaluatie en ontwikkeling ervan. Het proces is immers niet klaar na de publicatie van de verordeningen en het omgevingsplan, maar vormt onderdeel van de beleidscyclus en vraagt dus om continue evaluatie en verbetering. Het kan hierbij helpen regionale netwerken op te zetten of bestaande netwerken te gebruiken voor periodieke afstemming.

Instrumentenmix

Grondwaterbeheer omvat zowel het maken van beleid voor grondwater als de uitvoering ervan met maatregelen (in programma's) en regelgeving. Om in het proces (zie de 3 stappen hierboven) het gesprek met andere overheden aan te gaan, is het van belang dat je vooraf ook inzicht hebt in de instrumenten die deze overheden tot hun beschikking hebben. In de zogenaamde instrumentenmix (figuur 2) is per bestuurslaag opgenomen welke instrumenten voor de uitvoering van grondwaterkwaliteitsbeheer gebruikt kunnen of soms moeten worden.

Tabel 1 Instrumentenmix

Instrumenten ↓↓	Provincie	Waterschap	Gemeente
Omgevingsvisie	Verplicht	X	Verplicht
Verplicht programma (EU)	Regionaal waterprogramma	Waterbeheerprogramma	X
Onverplicht programma	✓	✓	✓
<u>Verordening/omgevingsplan</u>	<u>Omgevingsverordening</u>	<u>Waterschapsverordening</u>	<u>Omgevingsplan</u>
• (decentrale) Omgevingswaarden	✓	X	✓
• Direct werkende regels	✓	✓	✓
• Direct werkende regels + melden	✓	✓	✓
• Gebods-/verbodsbepalingen	✓	✓	✓
• Vergunningplicht + beoordelingsregels	✓	✓	✓
• Programmatische aanpak	✓	✓	✓
• Instructieregels	✓	X	X
• Maatwerkregels: generiek	✓	✓	✓
• Maatwerkvoorschriften: individuele beschikkingen	✓	✓	✓
Bruidsschat	X	✓	✓
Voorbeschermingsregels	✓	X	X
Beleidsregels	✓	✓	✓

In tabel 1 is per overheid aangegeven welke instrumenten zij beschikbaar heeft. Een '✓' in de instrumentenmix geeft aan dat de betreffende overheid dit instrument kán inzetten. Dat is niet altijd verplicht. Een 'X' geeft aan dat dit instrument niet beschikbaar is voor deze overheid. Deze tabel laat zien dat elke bestuurslaag een breed pakket aan instrumenten voorhanden heeft om uitvoering te geven aan de beleidsdoelstellingen die zijn gesteld.

De inzet van de instrumenten wordt mede bepaald door de sturingsfilosofie van de overheid (stimuleren, faciliteren of reguleren). Het gebruik van het instrumentarium kan ook per (beleids)doel verschillen. Er is dus geen vast recept of 1 goede manier. Dit vraagt van de overheden om met elkaar goed na te denken over welke instrumenten het meest effectief zijn gelet op de ambities en doelstellingen in het gebied.

Zo is bijvoorbeeld het verplichte regionale waterprogramma van de provincie richtinggevend als het gaat om de uitvoering van de verplichtingen uit de Krw en Grondwaterrichtlijn (Gwr) (zie ook tekstkader volgende pagina).

Gelijkwaardig gesprekspartner irt doelen Krw/Gwr in het proces

Om gemeenten uitleg te geven bij de doelen en verplichtingen vanuit de Europese waterrichtlijnen is er een Handreiking grondwaterkwaliteitsbeheer onder de Omgevingswet opgesteld. Hierin zijn ook de taken en bevoegdheden van de verschillende bestuurslagen beschreven. Grondwater houdt zich niet aan bestuurlijke gebiedsgrenzen en grondwaterbeheer is daarmee een interbestuurlijke verantwoordelijkheid. De meeste taken die relevant zijn voor grondwaterkwaliteitsbeheer liggen bij de provincie. De provincie is verantwoordelijk voor het strategische (grond)waterbeleid. De waterbeheerders (waterschappen en Rijkswaterstaat) zijn verantwoordelijk voor het operationele beheer van watersystemen. Zowel de provincies als de waterbeheerders zijn voor het uitvoeren van hun taken en bevoegdheden op het gebied van grondwaterkwaliteitsbeheer ook afhankelijk van de bevoegdheden van de gemeenten. Denk daarbij aan het stellen van regels voor bodem- en/of grondwaterbedreigende activiteiten. Samenwerking is nodig om het grondwater goed te beheren. De provincie heeft hierin een regisserende en coördinerende rol op grond van artikel 2.18 Ow.

Daarnaast bepaalt artikel 3.8 Ow dat de provincie ter uitvoering van de Kaderrichtlijn water (Krw), Grondwaterrichtlijn (Gwr) en overige Europese richtlijnen een regionaal waterprogramma vaststelt. Hieruit volgt dat de provincie primair verantwoordelijk is voor het behalen van de doelen die de Kaderrichtlijn water en Grondwaterrichtlijn stellen aan de grondwaterkwaliteit. Dit doet ze echter niet alleen: uit artikel 3.7 Ow volgt dat het waterbeheerprogramma rekening moet houden met het regionale waterprogramma voor zover het gaat om de onderdelen die uitvoering geven aan de hierboven genoemde Europese richtlijnen. Hieruit volgt dat ook het waterbeheerprogramma uitvoering moet geven aan de Kaderrichtlijn water en grondwaterrichtlijn, maar dat de provincie hiertoe het strategische (grond)waterbeleid vaststelt. De provincie is hier dus primair voor verantwoordelijk. Meer tekst en uitleg over de Europese doelen vanuit de Europese richtlijnen in het licht van historische verontreinigingen is te vinden in de Handreiking grondwaterkwaliteitsbeheer onder de Omgevingswet. Deze handreiking is te downloaden op: [Hulpmiddelen voor grondwater - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)

Vanuit de 'decentraal, tenzij' gedachte worden de regels zoveel mogelijk op het laagste niveau geregeld. Dat betekent dat de activiteiten in de fysieke leefomgeving bij voorkeur via het omgevingsplan en de waterschapsverordening geregeld zijn. Het kan daarom voorkomen dat er gebruik moet worden gemaakt van de gemeentelijke bevoegdheid om regels te stellen ten behoeve van provinciale doelen. De provincie kan daarbij gebruik maken van instructieregels (informatieblad 2). Maar de provincie heeft ook de keuze om het zelf te regelen in haar omgevingsverordening.

De inzet van de juridische instrumenten in de verschillende verordeningen en het omgevingsplan moeten daarom op elkaar zijn afgestemd. Alleen dan zijn ze maximaal effectief. En dat afstemmen betekent overleg tussen de drie overheden over hoe de maatschappelijke ambities in de omgevingsvisies van gemeente en provincie het beste vertaald kunnen worden in regels of in manieren om te stimuleren. Van belang is, dit gesprek met elkaar te blijven voeren, ook nadat de eerste versies van de omgevingsverordeningen en -plannen gereed zijn om op deze manier het beleid en de uitvoering ervan te evalueren en te verbeteren.

In onderstaande paragrafen worden een aantal instrumenten uit de instrumentenmix toegelicht:

Niet-juridische instrumenten

Naast de meer juridische instrumenten, is het goed om te beseffen dat er ook niet juridische instrumenten ingezet kunnen worden om beleidsdoelen te verwezenlijken. Denk daarbij aan bestuurlijke afspraken, inzet van communicatie en

stimuleringsmiddelen. [Bewustwording: er zijn diverse beleidsinstrumenten en rollen - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)

Hierna wordt ingezoomd op de (juridische) instrumenten die voor de gemeente met meest relevant zijn.

(Onverplicht) programma

De Omgevingswet kent verplichte waterprogramma's, waarmee uitvoering wordt gegeven aan de verplichtingen vanuit de Kaderrichtlijn water en de Grondwaterrichtlijn. Deze worden door het Rijk, de provincie en de waterschappen opgesteld. Daarnaast kan ook het zogenaamde onverplichte programma worden ingezet. Alle bestuurslagen, dus ook de gemeente, kan dit instrument inzetten. Het is ook mogelijk om met meerdere bestuursorganen gezamenlijk een programma vast te stellen of om een onverplicht programma te combineren met een verplicht programma.

Zie voor meer informatie: [Wegwijzer vrijwillig programma - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)

[Hulpmiddelen voor grondwater - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)

Regels in het omgevingsplan

In het omgevingsplan kan de menselijke beïnvloeding van het grondwatersysteem worden gereguleerd door het stellen van regels aan activiteiten. Beïnvloeding kan bestaan uit:

1. Verstoring/verbetering van de kwaliteit (verontreiniging)
2. Verstoring van de kwantiteit (te veel of te weinig water)
3. Beïnvloeding van de stroming van grondwater.

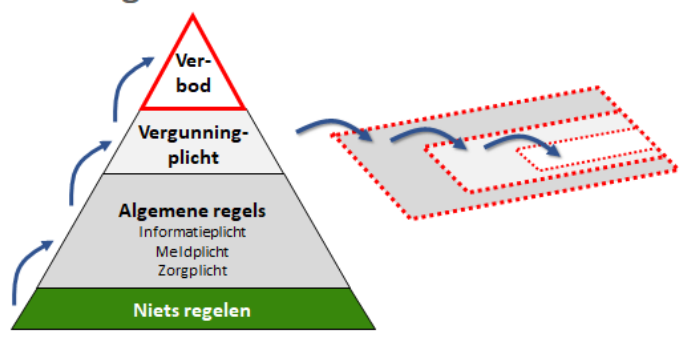
De gemeente kan regels aan activiteiten stellen in de vorm van:

- Gebods- of verbodsbepalingen;
- Direct werkende regels voor burgers en bedrijven;
- Direct werkende regels met meldplicht voor burgers en bedrijven;
- Vergunningplicht voor bepaalde activiteiten en de beoordelingsregels die daarbij horen (omgevingsplanactiviteit);
- Decentrale omgevingswaarden;
- Programmatische aanpak.

Gemeenten hebben daarbij ook de mogelijkheid maatwerkregels (art. 4.6 Ow) vast te stellen, mits de algemene rijksregels (het Bal) of de omgevingsverordening van de provincie daarvoor ruimte bieden. Het omgevingsplan kan bijvoorbeeld industriële activiteiten verbieden in de omgeving van grondwaterbeschermingsgebieden of maatwerkregels stellen bij de aanleg en het gebruik van gesloten bodemenergiesystemen.

Vanuit de filosofie van de Omgevingswet wordt er ook een voorkeursvolgorde meegegeven in het kiezen van de geschikte regel (zie figuur 3). Afhankelijk van het te beschermen belang kunnen vergaande regels gesteld worden.

Voorkeursvolgorde

Figuur 3 Voorkeursvolgorde voor het stellen van regels onder de Omgevingswet

Informatieblad 2

INVULLING GEVEN AAN INSTRUCTIEREGELS

PROVINCIE

Doel van dit informatieblad is om de gemeente handvatten te geven om instructieregels van de provincie in te vullen. Uit een inventarisatie vanuit het project Bodembeheer van de Toekomst is gebleken dat provincies allen op een andere manier invulling geven aan de opzet en uitwerking van instructieregels. De uitwerking van de instructieregels in het omgevingsplan is een combinatie van het kader van de provincie en de lokale inkleuring van de gemeente. De invulling kan niet zonder interbestuurlijk overleg. Dit informatieblad geeft handvatten om dit gesprek met de provincie aan te gaan.

Wat zijn instructieregels

Een instructieregel is een algemene regel waarmee het Rijk of de provincie aan een ander bestuursorgaan (provincie, waterschap of gemeente) aangeeft hoe dat orgaan een taak of bevoegdheid moet uitoefenen. Instructieregels gaan over de inhoud, toelichting of motivering van een instrument dat een bestuursorgaan op grond van de Omgevingswet kan inzetten. Het omgevingsplan is een van die instrumenten van de Omgevingswet.

De systematiek van de Omgevingswet gaat uit van het beginsel 'decentraal tenzij'. Dit betekent dat regels met betrekking tot de fysieke leefomgeving zoveel mogelijk op het laagste niveau vastgelegd moeten worden. Dat zijn voor het beheer van de fysieke leefomgeving de gemeente of het waterschap. Dit betekent dat de provincie zoveel mogelijk gebruik moet maken van instructieregels, die doorwerken naar het omgevingsplan respectievelijk waterschapsverordening.

De provincie mag alleen de onderwerpen regelen in de omgevingsverordening die:

- a) met het oog op een provinciaal belang en dat belang niet op een doelmatige en doeltreffende wijze door het gemeentebestuur kan worden behartigd, of
- b) voor een doelmatige en doeltreffende uitoefening van de taken en bevoegdheden op grond van deze wet of de uitvoering van een internationaalrechtelijke verplichting. (artikel 2.3, tweede lid Omgevingswet).

Het is aan de provincie om te motiveren waarom het doeltreffender is om deze zaken op provinciaal niveau te regelen of waar het provinciaal belang zich op richt.

Afwegingsruimte gemeente

Bij de instructieregel wordt bepaald dat onder daarbij aan te geven voorwaarden afwijking, verdere uitwerking of aanvulling van de instructieregel mogelijk is. De provincie kan bij het stellen van instructieregels, afhankelijk van de aard en weging van het te beschermen belang, in een optimale balans tussen bescherming van het belang en afwegingsruimte voorzien.

Instructieregels over de wijze waarop een bevoegdheid mag of moet worden uitgeoefend, zijn onder te verdelen in drie basistypen: «betrekken bij», «rekening houden met» en «in acht nemen».

'Betrekken bij' betekent in het kader van de instructieregel dat een overheid aandacht schenkt aan feiten of verwachtingen van feiten. De bestuurlijke afwegingsruimte is groot.

"Rekening houden met" brengt de zwaarwegende positie van een belang bij de belangenafweging tot uitdrukking, zonder echter dwingend te sturen op de uitkomst daarvan. Afwijken is alleen toegestaan als het bestuursorgaan daar goede redenen voor heeft. Het bestuursorgaan moet dit dan wel goed motiveren.

'In acht nemen' betekent in het kader van de instructieregel dat een overheid aan die instructieregel móét voldoen.

De uiteindelijke afwegingsruimte voor het bestuursorgaan is niet alleen afhankelijk van het type instructieregel zoals hiervoor bedoeld, maar ook van de aard van de norm waaraan de instructieregel is gekoppeld. De afwegingsruimte voor het bestuursorgaan verschilt al naar gelang de instructieregel is gekoppeld aan een open norm of juist aan een duidelijk, concreet criterium.

Let op de formulering van de instructieregels en de afwegingsruimte die je als gemeente wel of niet hebt. Vraag dit na bij de provincie als dit niet duidelijk is.

Regels voor verschillende doelgroepen

De omgevingsverordening bevat regels die zich richten tot drie doelgroepen; burgers en bedrijven, gemeente en waterschappen en tot slot Gedeputeerde Staten. Analyseer de regels en stel vast tot wie deze regels zijn gericht. Het kan zijn dat de gemeente een instructie krijgt om een 'kant en klaar' pakket aan regels op te nemen in het omgevingsplan.

Het kan ook voorkomen dat de provincie zelf maatwerkregels stelt in de verordening. Deze regels gelden dan voor burgers en bedrijven naast de algemene regels uit het Bal. Maak hierover afspraken met de provincie over de uitvoerbaarheid van dergelijke regels. Zie ook [Mogelijke en verplichte onderdelen omgevingsverordening - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)

Oogmerk

De Aanwijzingen voor de regelgeving en de Afdeling advisering van de Raad van State verlangen dat regelgevende bevoegdheid zo concreet en nauwkeurig mogelijk wordt begrensd. Begrenzing kan bijvoorbeeld plaatsvinden door het benoemen van het belang (oogmerk) met het oog waarop regels kunnen of moeten worden gesteld of het aanduiden van de onderwerpen waarover regels kunnen of moeten worden gesteld.

Let op wat het oogmerk is van de gestelde regel. Deze bepaalt de reikwijdte en het benodigde kader voor verdere invulling.

Definities en kaders

Uit de inventarisatie van beschikbare omgevingsverordeningen is gebleken dat er termen worden gebruikt, die niet nader zijn gedefinieerd of ingekaderd. Denk bijvoorbeeld aan 'bronaanpak', 'bronlocatie', 'zoveel mogelijk', 'kosteneffectief'. Ga hierover het gesprek aan met de provincie. Is bijvoorbeeld het gebruik van de milieubelastende activiteit saneren (variant verwijderen) uit het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) voldoende of geeft de provincie bepaalde terugneerwaarden voor grondwater mee.

Let op is duidelijk wat er met de termen wordt bedoeld en is er een link met het onderliggend provinciaal kader.

Provincies hebben een taak als het gaat om bescherming van grondwaterkwaliteit binnen grondwaterbeschermingsgebieden en bij de uitvoering van de verplichtingen vanuit de Kaderrichtlijn water en de Grondwaterrichtlijn. Met name voor die laatste taak is het regionale waterprogramma relevant. Hierin worden de doelen en maatregelen opgenomen er bescherming dan wel verbetering van de grondwaterkwaliteit. Als het gaat om het omgaan met historische grondwaterverontreinigingen dan geeft het regionaal waterprogramma hiervoor een kader (met uitzondering van situaties die onder het overgangsrecht vallen, zie tekstkader). Vanuit deze verplichte waterprogramma's kan volgen dat er regels moeten worden gesteld aan bepaalde activiteiten die door gemeente en waterschap worden gereguleerd.

Overgangsrecht:

Het beheer van de grondwaterkwaliteit, en daarmee ook de in het grondwater aanwezige verontreinigingen, is binnen het stelsel van de Omgevingswet nadrukkelijker dan nu onderdeel van het beheer van watersystemen. Dat vraagt (nog) meer afstemming met de (coördinerende) provincies en ook gemeenten en waterschappen om uiteindelijk als gezamenlijke overheden één grondwaterbeleid te voeren. Er is daarom ook sprake van bodeminformatie overdracht tussen bevoegd gezag Wet bodembescherming (rechtstreekse gemeenten) en de provincie.

Bij het bepalen van de huidige kwaliteit van het grondwater is het voor gemeenten ook van belang dat zij op de hoogte zijn van de aanwezige grondwaterverontreinigingen binnen gemeentelijk grondgebied. Het gaat daarbij om locaties die wel en niet onder het overgangsrecht vallen.

Denk bijvoorbeeld aan grondwaterverontreinigingen met een stabiele eindsituatie. Vaak zal deze stabiele eindsituatie als saneringsdoelstelling in een saneringsplan op grond van de Wet bodembescherming zijn vastgesteld. Deze lopende saneringen vallen onder het overgangsrecht. Er kunnen op een locatie, waarbij er ook een overgangsrecht situatie speelt, twee regimes van toepassing zijn.

Uit het oogmerk en de motivering moet blijken waarom deze instructieregels worden gesteld. Het regionaal waterprogramma is daarmee een richtinggevend instrument Als je je als gemeente zorgen maakt over de uitvoering van de verplichtingen op grond van de Kaderrichtlijn water, agendeer dit dan binnen je eigen regio. De casus in het tekstkader op de volgende pagina gaat in op wat er gebeurt in een situatie waarbij er geen instructieregels of directe regels met betrekking tot sanering van het grondwater worden opgenomen in de omgevingsverordening. Meer tekst en uitleg

over de Kaderrichtlijn water en Grondwaterrichtlijn doelen in relatie tot historische verontreinigingen is te lezen in de [Handreiking grondwaterkwaliteit onder de Omgevingswet](#).

Casus

Bouwen van een bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie ter plaatse van een grondwaterverontreiniging die niet onder overgangsrecht valt: Of er een grondwatersanering moet worden uitgevoerd en hoe dat moet gebeuren, volgt in beginsel uit de omgevingsverordening van de provincie. Als de provincie hier geen eigen regels of instructieregels voor de gemeente heeft opgenomen, hoeft de gemeente hier in principe verder niets mee te doen.

Wel gelden er bij verontreinigingen met vluchtige stoffen algemene maatregelen uit het Bal. Bij aanwezigheid van verontreinigingen met vluchtige stoffen in de bodem wordt ook een onderzoek overgelegd dat aantoont dat de kwaliteit van de binnenlucht in een bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie voldoet aan de Toxicologische Toelaatbare Concentratie in Lucht (TCL) in microgram per kubieke meter lucht zoals opgenomen in bijlage XIIIb bij het Besluit kwaliteit leefomgeving (art 4.1246 Bal).

Als er bij de bouw ook grondwater moet worden onttrokken, al dan niet in combinatie met een bodem of grondwatersanering, dan zal dit water ook moeten worden geloosd. Hiervoor zijn in de bruidsschat § 22.3.8.1 regels opgenomen. De gemeente kan wel aanvullende (maatwerk)regels opnemen ten aanzien van grondwatersaneringen of zogenaamde bronaanpak in relatie tot grondwaterkwaliteitsverbetering.

Werkingsgebied

Gelden de instructieregels voor het gehele gemeentelijke grondgebied of specifieke gebieden, denk aan grondwaterbeschermingsgebieden of locaties waar onder de Wet bodembescherming een beschikking ernst niet spoed is genomen (bruidsschat gemeente). De keuze van werkingsgebieden hangt af van de mate van kennis over de grondwaterkwaliteit en historische gegevens van aanwezige mobiele verontreinigingen. Volgen de werkingsgebieden uit de omgevingsverordening of is nadere informatie nodig.

De gemeente moet bij het annoteren van de regels in het omgevingsplan ten behoeve van het DSO-LV aangeven:

- beschrijving van de activiteit
- werkingsgebied/Geo locatie
- wel/niet vergunningplichtig

Zie ook [Omgevingsdocumenten opstellen: digitale eisen - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)

Keuze in uitwerking regels in omgevingsplan

Afhankelijk van de ruimte die de instructieregel geeft, kun je bij de uitwerking ervan in het omgevingsplan kiezen voor algemene regels met meldings- of informatieplicht of een vergunningplicht met bijbehorende beoordelingsregels.

De keuze zal afhangen van de complexiteit en mate van voorkomen van de situatie die gereguleerd moet worden.

In het omgevingsplan worden regels gesteld aan 'activiteiten'. Ga na of er sprake is van maatwerk op een milieubelastende activiteit uit het Bal ('bronaanpak' in relatie tot milieubelastende activiteit saneren) of moet je een nieuwe

omgevingsplanactiviteit benoemen, bv 'bronsanering' ten behoeve van de grondwaterkwaliteit of de activiteit 'grondwatersanering'.

Uit de inventarisatie van omgevingsverordeningen is gebleken dat provincies vaak uitgaan van bodemonderzoek. Er worden niet altijd directe instructieregels gesteld over bodemonderzoek, maar omdat de beoordeling van de noodzaak van grondwatersanering aan specifieke onderzoeksuitkomsten is gekoppeld kan het nodig zijn om hier aanvullende eisen aan te stellen. Vragen die je kunt stellen aan de provincie zijn; Aan welke activiteiten is dit bodemonderzoek gekoppeld? Wordt aansluiting gezocht bij hoofdstuk 5 uit het Bal waarin het getrapte bodemonderzoek is geregeld? Aan welk kader worden de resultaten van bodemonderzoek getoetst? Maakt de provincie gebruik van de RTB grondwater?

Planning en proces

Zoals in het informatieblad Proces is geschetst, vindt de invulling van regels in verordeningen en omgevingsplan ideaal gesproken in overleg tussen de regionale overheden plaats. Daarbij speelt de planning van de Omgevingswet een belangrijke rol; waar de gemeenten uiterlijk 2029 het nieuwe omgevingsplan klaar moet hebben, ligt de deadline van de provinciale omgevingsverordening gelijk met de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

Dit betekent dat de eerste versie van veel omgevingsverordeningen ten tijde van het schrijven van dit informatieblad reeds in concept klaar is. De wijze waarop in deze verordeningen invulling wordt gegeven aan het grondwaterkwaliteitsbeleid verschilt per provincie. Sommige provincies zullen hierbij instructieregels meegeven aan gemeenten (en/ of waterschappen) of werken met rechtstreeks werkende regels¹.

Bij de instructieregels staat ook vermeld binnen welke termijn de regels moeten zijn verwerkt in de desbetreffende omgevingsplannen. Indien er geen termijn is opgenomen, moet de instructieregel bij inwerkingtreding van de Omgevingswet door de gemeente verwerkt zijn in het nieuwe deel van het omgevingsplan. Provincies kunnen eventueel gebruik maken van zogenaamd voorbeschermingsregels. Een vastgesteld voorbereidingsbesluit wordt bij inwerkingtreding van de Omgevingswet onderdeel van het tijdelijk deel van het omgevingsplan. Dit lijkt op een soort overgangsrecht in de periode dat de gemeente de regels verwerkt in het nieuwe deel van het omgevingsplan. Omdat instructieregels niet zonder interbestuurlijk overleg tot stand kunnen komen, is dit een aspect waarmee in het proces en planning rekening kan worden gehouden.

Let op de termijn waarbinnen de instructieregel moet zijn verwerkt in het omgevingsplan.

¹ Dit zijn algemene regels in de omgevingsverordening die gericht zijn op burgers en bedrijven. Zie voor meer informatie over de verschillende instrumenten in relatie tot grondwaterkwaliteitsbeheer de Handreiking grondwaterkwaliteitsbeheer onder de [Ow Hulpmiddelen voor grondwater - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](https://www.iplo.nl)

Informatieblad 3

GRONDWATERKWALITEIT REGULEREN IN HET OMGEVINGSPLAN

Dit infoblad geeft inzicht in de knoppen waaraan een gemeente in het nieuwe deel van het omgevingsplan kan draaien om invulling te geven aan haar ambities op grondwaterkwaliteit gekoppeld aan activiteiten die in de fysieke leefomgeving plaatsvinden. Dit is in geen geval een verplichting, er hoeven alleen regels opgenomen te worden wanneer de instructieregels van de provincie hierom vragen, of om invulling te geven aan de doelstellingen van de gemeente. De activiteiten zijn onder de Omgevingswet vaak de natuurlijke momenten om gebiedsspecifiek de grondwaterkwaliteit te beschermen dan wel te verbeteren.

Inleiding

Het rijk geeft de gemeente een instructieregel over de weging van het waterbelang mee. [Beschermen van waterbelangen - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](https://www.iplo.nl) De gemeente moet de opvattingen van de waterbeheerder betrekken bij het omgevingsplan. Dit leidt niet direct tot een verplichting om regels over grondwaterkwaliteit op te nemen in het omgevingsplan. Als een provincie een instructieregel heeft gesteld, moet de gemeente daar invulling aan geven. Zie voor meer toelichting informatieblad 2.

In dit informatieblad beschrijven we een aantal onderwerpen/activiteiten die effect hebben op de grondwaterkwaliteit en waarover gemeenten regels kunnen stellen. Waar mogelijk verwijzen we naar voorbeeldregels die in het kader van Bodembeheer van de Toekomst onder andere bouwstenen zijn uitgewerkt.

Milieubelastende activiteit (mba) saneren van de (land)bodem

Onder de Omgevingswet wordt onderscheid gemaakt in het saneren van de bodem en het saneren van grondwater. Bodemsanering is gereguleerd in het Bal en valt onder de bevoegdheid van gemeenten. Provincies stellen in hun omgevingsverordening, indien nodig, aanvullende eisen aan het omgaan met verontreinigingen in het grondwater, waarbij ze via instructieregels een beroep kunnen doen op gemeenten om regels in hun omgevingsplan op te nemen (zie informatieblad 2).

Omdat bodem en grondwater elkaar in de praktijk beïnvloeden en dus niet los van elkaar kunnen worden gezien, kunnen de rijksregels voor saneren in de bodem ook invloed hebben op de grondwaterkwaliteit en dus ook worden ingezet om de grondwaterkwaliteit te verbeteren.

Een gemeente kan dus de milieubelastende activiteit saneren inzetten omdat de provincie instructieregels heeft gesteld (zie voorgaand informatieblad) of omdat de gemeente zelf belang heeft bij het verbeteren van de grondwaterkwaliteit.

Een gemeente heeft twee concrete aanknopingspunten om aanvullende regels te stellen, gericht op de aanpak van (rest)verontreinigingen in de vaste bodem die (kunnen) naleveren naar het grondwater, zogenaamde bronlocaties.

De eerste is het stellen van aanvullende regels voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem, waarbij afdekken als standaard saneringsmaatregel wordt uitgesloten. In de staalkaart Aanvullingsbesluit bodem in het omgevingsplan, Module VII Saneren van de bodem is daarvoor de hiervoor al weergegeven voorbeeldregel opgenomen (zie vorige hoofdstuk over instructieregels provincie, artikel 5.4.24).

Artikel 5.4.24 (saneringsaanpak: verwijderen van verontreiniging)

Met het oog op het beschermen van de gezondheid en het beschermen van de kwaliteit van de bodem wordt in afwijking van artikel 4.1240 van het Besluit activiteiten leefomgeving het saneren van de bodem op een 'locatie bijzondere saneringsaanpak verwijderen' als bedoeld in artikel 4.7, tweede lid, uitsluitend uitgevoerd volgens de saneringsaanpak verwijderen van verontreiniging, bedoeld in artikel 4.1242, van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Met de 'locatie bijzondere saneringsaanpak verwijderen' wordt bedoeld de werkingsgebieden die de provincie in de omgevingsverordening heeft aangewezen in haar instructieregels.

Daarnaast zal het nodig zijn om voor de bouwactiviteit regels op te nemen in het omgevingsplan. Als het gaat om het bouwen van een bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie kan gebruik worden gemaakt van de voorbeeldregels in de staalkaart Aanvullingsbesluit bodem in het omgevingsplan, Module IV Bouwen op verontreinigde bodem. De voorbeeldregels die in die module zijn opgenomen kunnen ook worden veralgemeniseerd zodat ze ook voor andere bouwactiviteiten gelden.

De tweede mogelijkheid is een uitwerking van de bruidsschatregel voor activiteiten op locaties met een historische verontreiniging waar geen sprake is van onaanvaardbare risico's (Ernst, Niet spoed). In de staalkaart aanvullingsbesluit bodem, module VII: Saneren en module IX: Activiteiten op een locatie met historische bodemverontreiniging, zijn voorbeeldregels opgenomen die hiervoor kunnen worden ingezet, zie hieronder.

Artikel 22.131 Toepassingsbereik

Deze paragraaf is van toepassing op een activiteit op een locatie waarvoor voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet een beschikking is vastgesteld krachtens artikel 29 in samenhang met artikel 37, eerste lid, van de Wet bodembescherming, zoals die wet luidde voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet, waarin is vastgesteld dat bij het huidige dan wel voorgenomen gebruik van de bodem of de mogelijke verspreiding van de verontreiniging geen sprake is van zodanige risico's voor mens, plant of dier dat spoedige sanering noodzakelijk is.

Artikel 22.132 Bodem: mitigerende maatregelen

Degene die een activiteit als bedoeld in artikel 22.131, verricht, neemt in het belang van bescherming van de bodem maatregelen die redelijkerwijs van hem kunnen worden verlangd om verdere verontreiniging van de bodem te voorkomen of te beperken of, als dat redelijkerwijs mogelijk is in samenhang met de activiteit die wordt verricht, ongedaan te maken.

Artikel 22.132 heeft een tweeledig doel. Ten eerste om de in het verleden beschikte locaties, die niet onder overgangsrecht vallen, kenbaar te houden onder de Omgevingswet en het instrumentarium van de Omgevingswet te kunnen toepassen. Ten tweede om een (licht) beschermingsregime van toepassing te laten zijn op deze

locaties, aangezien het gaat om niet eerder gesaneerde locaties waar nog bodemverontreiniging aanwezig is. Voor wat betreft het tweede doel (beschermen in afwachting van sanering) geldt dat het mogelijk is om het lichte basisregime dat geldt op deze locaties te concretiseren, verder aan te vullen of toe te spitsen op de individuele locatie. Dat kan door middel van een maatwerkvoorschrift, dat voor een initiatiefnemer voldoende concreet maakt welke actie het bevoegd gezag verwacht. Bij de activiteiten bouwen, saneren of graven voorziet de Omgevingswet al in die mogelijkheid, daarom heeft dit artikel vooral betekenis als sprake is van een andere activiteit dan bouwen, saneren of graven.

In onderstaande tabel zijn verschillende vormen van concretisering van de bruidsschatregel weergegeven.

Tabel 2 Verschillende vormen van concretisering van de bruidsschatregel

Variant	Algemeen of specifiek	Aandachtspunten
Bruidsschatregel ongewijzigd overzetten naar nieuw deel omgevingsplan	Algemeen. Deze regel geldt dan als (specifieke) zorgplicht	De 'bal' gaat niet vanzelf rollen. Onduidelijk blijft wanneer een eigenaar/initiatiefnemer wat moet doen. Er geldt geen meldingsplicht ogv de bruidsschatregel. Via toepasbare regels in het DSO eventueel verwijzen naar Kadaster (historische lijst met locaties die aangemerkt waren als ernst-geen spoed)
Bruidsschatregel ongewijzigd overzetten naar nieuw deel omgevingsplan, maar gekoppeld aan de specifieke locaties ernst niet spoed (werkingsgebied)	Algemeen/specifiek. Deze regel geldt dan als (specifieke) zorgplicht op specifieke locaties	De eigenaar/initiatiefnemer is op de hoogte dat er iets met perceel aan de hand is. Onduidelijk blijft wanneer een eigenaar/initiatiefnemer wat moet doen
Bruidsschatregel ongewijzigd overzetten naar nieuw deel omgevingsplan, maar gekoppeld aan de specifieke locaties ernst niet spoed + nadere invulling/concretisering (= maatwerkvoorschrift)	Specifiek maatwerkvoorschrift gericht tot degene die activiteit verricht. Dit maatwerkvoorschrift houdt in dat : <ul style="list-style-type: none"> - Mba saneren afdekken optie niet mogelijk is - Aanvullend op de mba saneren afgraven: - Maatregelen nemen om te voorkomen dat een verontreiniging in het grondwater verspreid wordt 	(Ambsthalve) maatwerkvoorschrift is een individueel besluit dat gemotiveerd moet worden door gemeente. Handig om dan ook een eigen toetsingskader te hebben, waar je als bevoegd gezag op toetst en naar kan verwijzen tbv motivering. (beleidsregel). Bij maatwerkvoorschrift is de invulling achteraf.

Variant	Algemeen of specifiek	Aandachtspunten
	*n.b. om een maatwerkvoorschrift te kunnen opleggen moet in het omgevingsplan een meldingsplicht voor activiteiten op de betreffende locatie worden geregeld	
Bruidsschatregel omzetten in regels in het nieuwe deel van het omgevingsplan. In het omgevingsplan regelen welke maatregelen nodig zijn en/of hoe bronaanpak plaats moet vinden, gekoppeld aan de specifieke locaties ernst niet spoed (werkingsgebied)	Algemeen	In het omgevingsplan zijn vooraf de 'verplichtingen' duidelijk voor een ieder. De eigenaar/initiatiefnemer weet wat hij moet doen bij een activiteit op die locatie. Dezelfde regels gelden op elke aangewezen locatie. Degene die de activiteit verricht kan vragen om af te wijken van de regels (aanvragen maatwerkvoorschrift).

Óf er een grondwatersanering moet worden uitgevoerd en hoe dat moet gebeuren, volgt in beginsel uit de omgevingsverordening van de provincie. Als de provincie hier geen eigen regels of instructieregels voor de gemeente heeft opgenomen, hoeft de gemeente hier in principe niets voor te reguleren in het omgevingsplan. (Zie infoblad 2 voor aandachtspunten mbt instructieregels).

Wel gelden er bij bouwen op een bodemgevoelige locatie met verontreinigingen met vluchtige stoffen algemene maatregelen uit het Bal. Bij aanwezigheid van verontreinigingen met vluchtige stoffen in de bodem wordt ook een onderzoek overgelegd dat aantoonst dat de kwaliteit van de binnenlucht in een bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie voldoet aan de Toxicologische Toelaatbare Concentratie in Lucht (TCL) in microgram per kubieke meter lucht zoals opgenomen in bijlage XIIIb bij het Besluit kwaliteit leefomgeving (art 4.1246 Bal). Als er bij de bouw ook grondwater moet worden onttrokken, al dan niet in combinatie met een bodem of grondwatersanering, dan zal dit water ook moeten worden geloosd. Hiervoor zijn in de bruidsschat § 22.3.8.1 regels opgenomen.

Bodemenergie

In het kader van de energietransitie worden hernieuwbare bronnen van energie steeds belangrijker in Nederland. In veel energieregio's wordt onder andere naar energie uit bodem gekeken als bron van duurzame energie. Gemeenten zijn bevoegd gezag voor de aanleg en het gebruik van gesloten bodemenergiesystemen. In de staalkaart Aanvullingsbesluit bodem, module XII Bodemenergiesystemen zijn voorbeeldregels uitgewerkt in lijn met het oogmerk uit het Besluit activiteiten leefomgeving: duurzame inzet van bodemenergie. Gemeenten kunnen echter ook algemene regels stellen voor zowel open als gesloten bodemenergiesystemen vanuit een ander oogmerk. In dit informatieblad geven we een aantal voorbeelden van regels vanuit het oogmerk bescherming van de grondwaterkwaliteit. Ook de provincie is bevoegd om regels te stellen voor zowel open als gesloten

bodemenergiesystemen in de omgevingsverordening. Het is daarom raadzaam hierover afstemming te zoeken met de provincie (zie ook informatieblad 1 proces).

Bodemenergiesystemen kunnen invloed hebben op de grondwaterkwaliteit; bij het aanbrengen van de systemen kunnen slecht doorlatende lagen worden doorboord, waardoor verspreiding van verontreinigingen naar dieper liggende pakketten mogelijk is. Wanneer het water onder een dergelijke laag een kwetsbare functie of een bijzondere kwaliteit heeft kan het wenselijk zijn om het aantal doorboringen te beperken of aanvullende eisen te stellen aan de afdichting van de boringen. In provinciale verordeningen is dit bijvoorbeeld geregeld door het vastleggen van een boringsvrije zone bij drinkwaterwinnings waar sprake is van een afschermd bodemlaag. Voor gemeenten kan een dergelijke regel ook relevant zijn voor het beperken van brakke kwel door een slecht doorlatende deklaag.

Een tweede relatie met de grondwaterkwaliteit zit in de toepassing van koelvloeistof in gesloten bodemenergiesystemen. Bij lekkage vormen deze systemen een risico voor de grondwaterkwaliteit. In gebieden met een kwetsbare functie of bijzondere kwaliteit kan het daarom wenselijk zijn om aanvullende systeemeisen te stellen, gericht op het voorkomen of vroegtijdig signaleren van lekkages van milieuvreemde stoffen.

In onderstaande artikelen zijn voorbeeldregels opgenomen waarmee gemeenten aanvullende systeemeisen aan gesloten bodemenergiesystemen kunnen stellen. Hierbij is gebruik gemaakt van de uitwerkingen in het 'Advies mogelijkheden regulering bodemenergiesystemen' van Colibri advies.

Artikel A Maximumdiepte gesloten bodemenergiesysteem

De maximumdiepte van een gesloten bodemenergiesysteem is de ter plaatse van het werkingsgebied " bepaalde waarde.

Toelichting Op grond van artikel 2.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn provincies en gemeenten bevoegd om aanvullende regels te stellen over milieubelastende activiteiten, of af te wijken van hetgeen is geregeld in dit besluit. Aanvullen en afwijken kan door het stellen van een maatwerkregel voor een bepaalde locatie. Een maatwerkregel kan worden gesteld met het oog op de belangen, bedoeld in artikel 2.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Een van deze belangen is de bescherming van het milieu, waaronder de bescherming van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig gebruik van energie. Om de negatieve gevolgen van de aanleg van gesloten bodemenergiesystemen te voorkomen, worden er in dit artikel aanvullende eisen aan gesloten bodemenergiesystemen gesteld. Een maximumdiepte zorgt ervoor dat het risico op het doorboren van afsluitende kleilagen wordt beperkt. Hierdoor worden onderliggende kostbare grondwaterreservoirs beschermd tegen doorlekken van bovenliggende verontreinigingen of zeer ongewenste menging van waterlagen in een delicaat systeem van dunne afscheidende lagen.

Artikel B Circulatievloeistof gesloten bodemenergiesysteem

Bij het gebruik van een gesloten bodemenergiesysteem ter plaatse van het werkingsgebied " worden geen bodembedreigende stoffen als circulatievloeistof gebruikt.

Toelichting Op grond van artikel 2.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn provincies en gemeenten bevoegd om aanvullende regels te stellen over milieubelastende activiteiten, of af te wijken van hetgeen is geregeld in dit besluit. Aanvullen of afwijken kan door het stellen van een maatwerkregel voor een bepaalde locatie. Een maatwerkregel kan worden gesteld met het oog op de belangen, bedoeld in artikel 2.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Een van deze belangen is de bescherming van het milieu, waaronder de bescherming van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig gebruik van energie. Om de negatieve gevolgen van de aanleg van gesloten bodemenergiesystemen te voorkomen, worden er in dit artikel aanvullende eisen aan gesloten bodemenergiesystemen gesteld. Het gesloten systeem maakt gebruik van een circulerende koelvloeistof. Verontreiniging van grondwater kan optreden als gevolg van lekkage van het systeem. Daarom is bepaald dat er geen bodembedreigende circulatievloeistof mag worden gebruikt.

Overigens wordt in het Protocol 11001 (Ontwerp, realisatie en beheer ondergronds deel bodemenergiesystemen) het gebruik van bepaalde stoffen in de circulatievloeistof van het bodemenergiesysteem (waaronder ethyleenglycol) wel mogelijk gemaakt. Het protocol geldt echter voor erkende personen of instellingen die een bodemenergiesysteem aanleggen en niet voor de perceeleigenaar. De perceeleigenaar zal de erkende persoon of instelling de opdracht moeten geven om die middelen niet te gebruiken. Daarmee voldoet de erkende persoon of instelling nog steeds aan het protocol.

Artikel C Gesloten bodemenergiesystemen (aanvullende vergunningplicht)

1. In aanvulling op paragraaf 4.111 van het Besluit activiteiten leefomgeving, is het ter plaatse van het werkingsgebied " verboden zonder omgevingsvergunning voor een milieubelastende activiteit een gesloten bodemenergiesysteem aan te leggen.
2. De omgevingsvergunning wordt geweigerd als:
 - a. het bodemenergiesysteem dieper dan m wordt aangelegd;
 - of b. gebruik wordt gemaakt van bodembedreigende stoffen.

Toelichting Deze vergunningplicht is een aanvulling op de regels van paragraaf 4.111 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Het doel van die regels is onder meer het doelmatig functioneren van bodemenergiesystemen en het voorkomen van negatieve interferentie. Ter bescherming van de kwaliteit van het grondwater, zijn er aanvullende regels nodig over de aanleg en het gebruik van gesloten bodemenergiesystemen. Om de negatieve gevolgen van de aanleg van gesloten bodemenergiesystemen te voorkomen, worden er eisen aan gesloten bodemenergiesystemen gesteld. Deze eisen hebben betrekking op de diepte van gesloten bodemenergiesystemen en het gebruik van bodembedreigende stoffen. Een maximumdiepte zorgt ervoor dat het risico op het doorboren van afsluitende kleilagen wordt beperkt. Daarnaast maakt een gesloten bodemenergiesysteem gebruik van een circulerende koelvloeistof. Een optredende lekkage kan leiden tot verontreiniging van grondwater. Daarom wordt de vergunning alleen verleend als er geen bodembedreigende circulatievloeistof wordt gebruikt. 11/12 In het Protocol 11001 (Ontwerp, realisatie en beheer ondergronds deel bodemenergiesystemen) wordt het gebruik van bepaalde stoffen in de circulatievloeistof van het bodemenergiesysteem (waaronder ethyleenglycol) wel mogelijk gemaakt. Het protocol geldt echter voor erkende personen of instellingen die een bodemenergiesysteem aanleggen en niet voor de perceeleigenaar. De perceeleigenaar zal de erkende persoon of instelling de opdracht moeten geven om die middelen niet te gebruiken. Daarmee voldoet de erkende persoon of instelling nog steeds aan het protocol.

Lozingen op/in de bodem

Onder lozingen wordt verstaan het zich ontdoen van afvalwater. De kwaliteit van dit afvalwater kan variëren tussen relatief schoon afvalwater (bv afvloeiend hemelwater) tot verontreinigd afvalwater (bv afkomstig van een bodem of grondwatersanering). Onder de Omgevingswet zijn gemeenten en waterschappen gezamenlijk verantwoordelijk voor het decentrale beleid voor lozingen. Hieronder vallen ook de lozingen in de bodem dieper dan 10 meter onder maaiveld. In dat decentrale beleid kunnen regels worden gesteld gericht op het beperken van de hoeveelheid afvalwater (o.a. door hergebruik). Daarnaast kunnen regels op het gebied van kwaliteit worden gesteld voor de verschillende lozingsroutes. De belangrijkste routes zijn daarbij de riolering, oppervlaktewater en op/in de bodem. Bij het opstellen van het beleid werken gemeenten en waterschappen bij voorkeur samen.

Lozingen van afvalwater op/in de bodem kunnen direct van invloed zijn op de kwaliteit van het grondwater.

De regels met betrekking tot lozingen bij bodem- en grondwatersanering en ontwatering zijn opgenomen in de bruidsschat (zie bijlage 2 van dit informatieblad). Deze regels krijgt de gemeente bij inwerkingtreding van de Omgevingswet mee en landen in het tijdelijke deel van het omgevingsplan. De gemeente kan deze bruidsschatregels overnemen, desgewenst aanpassen of laten vervallen in het nieuwe deel van het omgevingsplan.

In het Bal en de Bruidsschat is voor alle activiteiten waar sprake is van lozingen een voorkeurslozingsroute (b.v. oppervlaktewater, bodem, riolering) opgenomen. In bijlage 2 bij dit informatieproduct hebben we een inventarisatie opgenomen van activiteiten waarbij lozen op/in de bodem de voorkeursroute is. In gebieden waar sprake is van een kwetsbare grondwaterkwaliteit of een kwetsbare functie van het grondwater, kan het lozen van afvalwater op de bodem in sommige gevallen onwenselijk zijn. In dat geval kan een andere dan de in het Bal of de bruidsschat voorgeschreven lozingsroute worden voorgeschreven in het omgevingsplan. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van onderstaande voorbeeldregel

Artikel x.x (water: lozingsroutes bij [activiteit])

1. Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt in afwijking van artikel x.x. van het Besluit activiteiten leefomgeving het te lozen afvalwater afkomstig van [activiteit], geloosd (invullen andere lozingsroute).
2. Als een maatwerkvoorschrift is gesteld waarin een andere lozingsroute is toegestaan, wordt het te lozen afvalwater geloosd (invullen andere lozingsroute van het eerste lid) of via die andere route.

Onttrekken en infiltreren

Het onttrekken van grondwater kan de grondwaterkwaliteit beïnvloeden, bijvoorbeeld door het aantrekken van grondwaterverontreinigingen. Ook infiltraties kunnen invloed hebben op de grondwaterkwaliteit als het water een andere kwaliteit heeft dan het systeem waarin het geïnfilteerd wordt. Met infiltreren wordt hier bedoeld het in de bodem brengen van water voor aanvulling van het grondwater, in samenhang met het onttrekken van grondwater door een daarvoor bedoelde voorziening.

Het reguleren van onttrekkingen en bijbehorende infiltratievoorzieningen valt onder

de bevoegdheid van de provincie en het waterschap. De gemeenten kan in het omgevingsplan geen aanvullende regels aan wateractiviteiten stellen. Indien het voor de ambities van de gemeente wenselijk is om hierover specifieke regels vast te leggen, dan kan de gemeente hierover in gesprek gaan met waterschap en provincie (zie hoofdstuk proces).

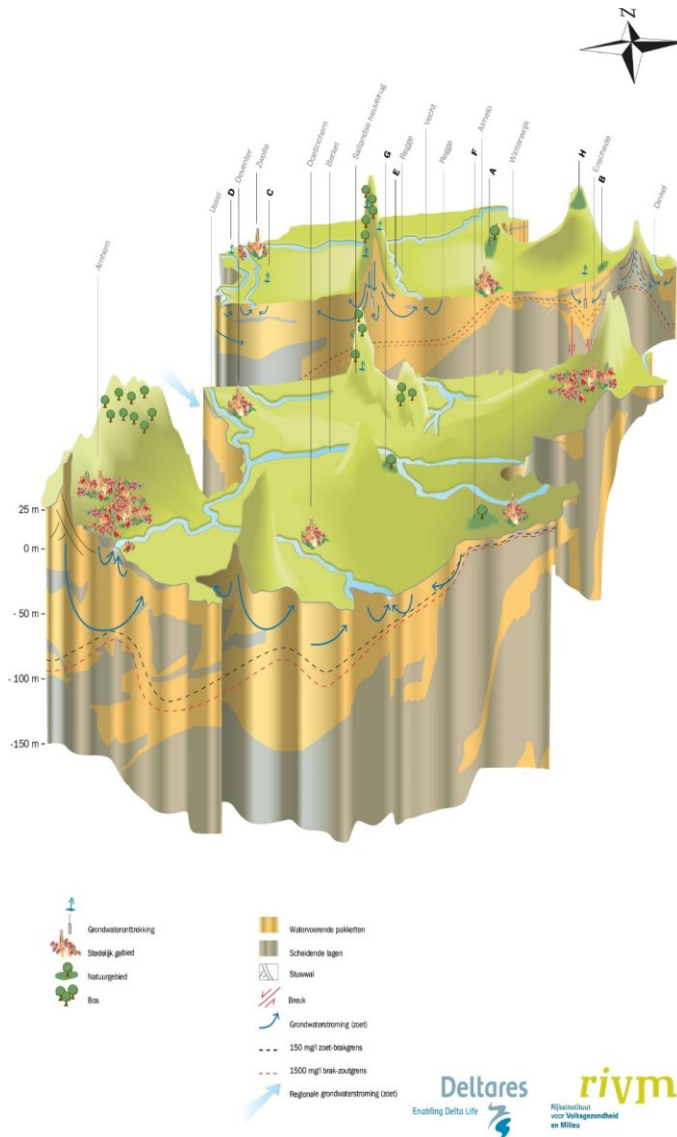
Bijlage 1

DEFINITIES EN SYSTEEMBESCHRIJVING

In deze bijlage is een beschrijving gegeven van het grondwatersysteem en zijn relevante definities opgenomen. Begrip van het grondwatersysteem helpt bij het scherp krijgen van de ambities met betrekking tot de kwaliteit van het grondwater.

Grondwater als systeem

In onderstaande figuur is schematisch één van de grondwaterlichamen die in Nederland in het kader van de Kaderrichtlijn water zijn aangewezen weergegeven. Het schaalniveau van de grondwaterlichamen laat zien dat grondwater in de regionale context beschouwd en ook beheerd moet worden.

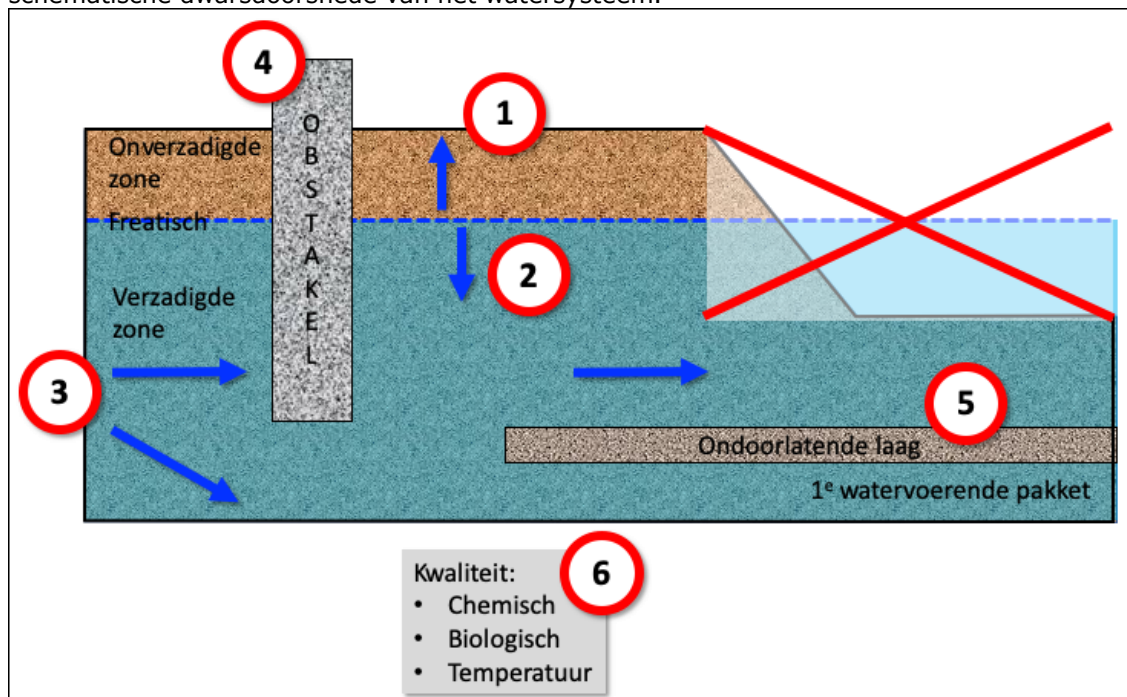

Figuur 4 Voorbeeld van schaalniveau KRW-grondwaterlichaam

Om grondwater goed te kunnen beheren, is het nuttig om het 'systeem grondwater' nader te beschouwen. Grondwater kent een aantal aspecten waarop gestuurd kan worden. Deze aspecten zijn:

1. Voorraad: als het grondwaterniveau hoger wordt, is er meer water voorradig dat gebruikt kan worden
2. Berging: als het grondwaterniveau lager is, is er meer capaciteit om water te bergen
3. Transport: grondwater verplaatst zich: horizontaal en verticaal
4. Obstakels: in de ondergrond kunnen obstakels aanwezig zijn of geplaatst worden die de grondwaterstroming beïnvloeden
5. Lagen: in de ondergrond kunnen van nature ondoorlatende lagen aanwezig zijn die de grondwaterstroming beïnvloeden. Deze lagen kunnen van belang zijn om het systeem te beschermen
6. Kwaliteit: grondwater kan drie kwaliteiten hebben die benut en beschermd kunnen worden:
 - a. Chemisch: grondwater kan stoffen bevatten van natuurlijke aard of die door het handelen van mensen in het grondwater zijn gekomen. De aanwezigheid van die stoffen kan essentieel zijn voor het in stand houden van specifieke functies (denk aan natuurgebieden met kalkrijke kwel) of een knelpunt voor functies vormen (denk aan verzilting of verontreiniging)
 - b. Biologisch: grondwater kan bacteriën, gisten, schimmels, virussen en parasieten bevatten
 - c. Thermisch: door activiteiten in de ondergrond (bodemenergiesystemen, infiltratie van koelwater) kan de temperatuur van grondwater stijgen of dalen.

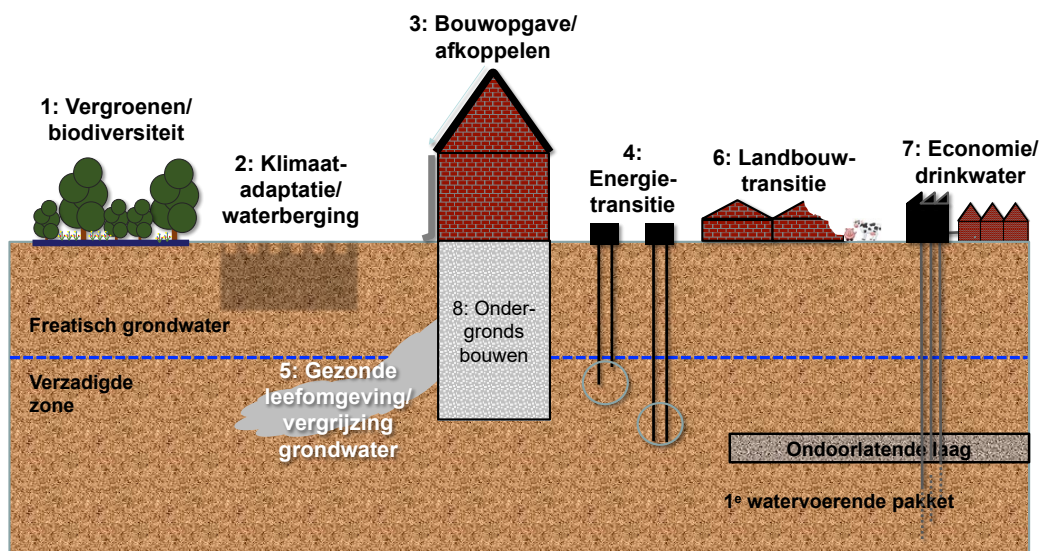
In onderstaande figuur zijn bovenstaande aspecten weergegeven in een schematische dwarsdoorsnede van het watersysteem.

Figuur 5 Grondwater als systeem

Relatie van grondwater met maatschappelijke thema's

De Omgevingswet vraagt aan gemeenten en provincies om hun visie over de fysieke leefomgeving op te schrijven in hun omgevingsvisie. In de omgevingsvisies en programma's staan de afwegingen en keuzes over hoe om te gaan met de verschillende functies van het grondwater. Dit is de balans tussen enerzijds het grondwater benutten en anderzijds het beschermen van dat grondwater.

Figuur 6 Grondwater en maatschappelijke ambities

In de omgevingsvisie staat het perspectief voor de langere termijn. Veel maatschappelijke thema's hebben een relatie met grondwater. De bovenstaande figuur geeft dat globaal weer.

- 1 Zo is vergroenen en het daarmee verbeteren van de biodiversiteit niet mogelijk zonder voldoende water
- 2 Klimaatadaptatie vraagt enerzijds om voldoende grondwater om hitte-effecten tegen te gaan. En anderzijds voldoende bergingscapaciteit voor overvloedige regen
- 3 Voor de bouwopgave is afkoppelen van regenwaterafvoer belangrijk
- 4 Voor de energietransitie speelt grondwater een belangrijke rol bij toepassing van warmte-/koudeopslag
- 5 Een gezonde leefomgeving kan het noodzakelijk maken om de kwaliteit van grondwater niet te laten verslechteren, of zelfs te verbeteren
- 6 Voor de landbouwtransitie is grondwater in beeld bij veranderingen van functies
- 7 Voor de economie kan de beschikbaarheid van voldoende en ook voldoende goed grondwater een essentiële productiefactor zijn. En natuurlijk is de aanwezigheid van goed drinkwater ook belangrijk om te kunnen leven
- 8 Bij ondergronds bouwen komen we in Nederland altijd letterlijk in aanraking met grondwater.

Voor veel maatschappelijke ambities speelt grondwater een rol. De omgevingsvisies van de decentrale overheden vormen daarmee de basis voor de regionale uitwerking van het grondwaterkwaliteitsbeheer.

Definities

- Grondwaterbeheer: Grondwaterbeheer omvat zowel het maken van beleid voor grondwater als de uitvoering ervan met maatregelen (in programma's) en regelgeving. Grondwater houdt zich niet aan bestuurlijke gebiedsgrenzen en is daarmee een interbestuurlijke verantwoordelijkheid. Je kunt daarin weer differentiëren in grondwaterkwaliteits- en grondwaterkwantiteitsbeheer.
- Grondwater: water dat zich onder het bodemoppervlak in de verzadigde zone bevindt en dat in direct contact met de bodem of ondergrond staat
- Grondwaterlichaam: **afzonderlijke grondwatermassa in een of meer watervoerende lagen** Het grondwater stroomt op een logische wijze door de bodem. Het grondwater kan als een samenhangend geheel gezien worden; een grondwaterlichaam. Hierin hoort het grondwater tot één geheel. Er zijn in Nederland vanuit de Kaderrichtlijn water 23 grondwaterlichamen aangewezen. Grondwaterlichamen zijn grote gebieden die gemeente- en provinciegrenzen overschrijden.
De begripsbepalingen voor grondwater en grondwaterlichaam zijn ontleend aan de kaderrichtlijn water. Ten opzichte van de Waterwet is dit een wijziging, omdat in de Waterwet alle in de bodem aanwezige water wordt inbegrepen in het begrip grondwater, terwijl in de kaderrichtlijn water het aan de grond hangende bodemvocht in de onverzadigde zone nadrukkelijk buiten het begrip is gelaten. De voorgestelde begripsbepalingen sluiten beter aan op de wijze waarop het begrip wordt gebruikt in de Omgevingswet. Mocht in uitvoeringsregelgeving of decentrale regelgeving de noodzaak bestaan om ook het water in de onverzadigde zone binnen het begrip «grondwater» te vatten, dan kan daarin zo nodig een van de wet afwijkende begripsbepaling opgenomen worden.
- Watersysteem: Een watersysteem is een samenhangend geheel van een of meer oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen, met bijbehorende bergingsgebieden, waterkeringen en ondersteunende kunstwerken.
- Grondwaterverontreiniging: De aanwezigheid van stoffen in het grondwater als gevolg van antropogene beïnvloeding. De Kaderrichtlijn water vraagt om maatregelen om antropogene inbreng van stoffen in het grondwater zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te voorkomen. In het aanvullingsbesluit Bodem zijn signaleringswaarden opgenomen voor veel voorkomende grondwaterverontreinigingen. Voor de aanpak van grondwaterverontreinigingen is de onderverdeling van de verontreiniging in bron- en pluimzone relevant. Met de pluimzone wordt in de regel het deel van de verontreiniging bedoeld dat zich als opgelost product in het grondwater bevindt. Met bronzone wordt bedoeld de plek waar de verontreiniging is ontstaan en/of waar de verontreiniging niet alleen in het grondwater maar ook in de vaste bodem wordt aangewezen. Onder de Omgevingswet zijn geen definities van bron- of pluimzone opgenomen. Indien overheden hiervoor specifieke regels willen stellen, moeten zij hier zelf definities aan koppelen.

Bijlage 2

ACTIVITEITEN MET LOZEN OP BODEM ALS VOORKEURSRROUTE

Tabel 3 Activiteiten waarvoor in het Besluit activiteiten leefomgeving lozen op of in de bodem als voorkeursroute is aangewezen

Activiteit	Lozingsroute
Reinigen van verpakkingen voor het opslaan van biologisch geteelde gewassen	Artikel 4.731 (water: lozingsroutes) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het te lozen afvalwater afkomstig van de activiteit, bedoeld in artikel 4.729, geloosd op of in de bodem, op een oppervlaktewaterlichaam of in een vuilwaterriool.
Reinigen van verpakkingen voor het opslaan van niet-biologisch geteelde gewassen	Artikel 4.738 (water: lozingsroutes) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het te lozen afvalwater afkomstig van de activiteit, bedoeld in artikel 4.736, geloosd op of in de bodem of in een vuilwaterriool.
Spoelen van gewassen, met uitzondering van bloembollen, bloemknollen of biologisch geteelde gewassen	Artikel 4.747 (water: lozingsroutes) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het te lozen spoelwater afkomstig van het spoelen van drooggeschoonde prei of asperges of het naspoelwater afkomstig van het spoelen van andere gewassen gelijkmatig verspreid over landbouwgronden.
Spoelen van biologisch geteelde gewassen	Artikel 4.761 (water: lozingsroutes) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het te lozen afvalwater afkomstig van de activiteit, bedoeld in artikel 4.759, gelijkmatig verspreid over landbouwgronden.
Met water sorteren van niet-biologisch geteeld fruit	Artikel 4.768 (water: lozingsroutes) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het te lozen afvalwater afkomstig van de activiteit, bedoeld in artikel 4.766, gelijkmatig verspreid over landbouwgronden of geloosd in een vuilwaterriool.
Met water sorteren van biologisch geteeld fruit	Artikel 4.773 (water: lozingsroutes) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het te lozen afvalwater afkomstig van de activiteit, bedoeld in artikel 4.771, gelijkmatig verspreid over landbouwgronden.
a. het lozen van proceswater bij het telen van gewassen op	Artikel 4.795 (water: lozingsroutes) Met het oog op het doelmatig beheer van

Activiteit	Lozingsroute
watercultuur in een gebouw; en b. het lozen van ander afvalwater bij het telen van gewassen in een gebouw.	afvalwater wordt het te lozen afvalwater afkomstig van het telen van gewassen in een gebouw gelijkmatig verspreid over landbouwgronden of geloosd in een vuilwaterriool.
Houden van landbouwhuisdieren in een dierenverblijf	Artikel 4.815 (water: lozingsroutes bij melken) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het te lozen naspooelwater afkomstig van het reinigen en spoelen bij het melken: a. geloosd in een vuilwaterriool; of b. gelijkmatig verspreid over landbouwgronden.
Opslaan van kuilvoer of vaste bijvoedermiddelen	Artikel 4.846 (water: lozingsroutes afvalwater bodembeschermende voorziening) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt afvalwater afkomstig van de bodembeschermende voorziening voor opslag van kuilvoer of vaste bijvoedermiddelen geloosd op of in de bodem of op een oppervlaktewaterlichaam als: a. het niet in contact is geweest met het kuilvoer of de vaste bijvoedermiddelen; en b. het niet is vermengd met daaruit vloeiende vloeistoffen.
Opslaan van gebruikt substraatmateriaal met een totaal volume van meer dan 3 m ³	Artikel 4.853 (water: lozingsroutes afvalwater bodembeschermende voorziening) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt afvalwater afkomstig van de bodembeschermende voorziening voor de opslag van gebruikt substraatmateriaal geloosd op of in de bodem of op een oppervlaktewaterlichaam als: a. het niet in contact is geweest met het substraatmateriaal; en b. het niet is vermengd met daaruit vloeiende vloeistoffen
Composteren en opslaan van groenafval met een volume van 3 m ³ tot en met 600 m ³	Artikel 4.884 (water: lozingsroutes bij composteren) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater worden vrijkomende vloeistoffen afkomstig van het composteren geloosd op of in de bodem of in een vuilwaterriool.
	Artikel 4.885 (water: lozingsroutes bij opslaan) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater worden vrijkomende vloeistoffen afkomstig van het opslaan van groenafval gelijkmatig verspreid over landbouwgronden of geloosd in een vuilwaterriool.
Reinigen van voertuigen of	Artikel 4.892 (water: lozingsroutes uitwendig

Activiteit	Lozingsroute
werktuigen voor agrarische activiteiten	reinigen na gebruik gewasbeschermingsmiddelen) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het afvalwater afkomstig van het uitwendig reinigen van voertuigen of werktuigen na het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen: a. bij het reinigen op de landbouwgronden waar de gewasbeschermingsmiddelen zijn gebruikt, geloosd op die landbouwgronden; b. als het reinigen incidenteel gebeurt, geloosd op onverharde bodem; of c. opgevangen en gezuiverd, zodat geen afvalwater wordt geloosd.
	Artikel 4.893 (water: lozingsroutes inwendig reinigen met gewasbeschermingsmiddelen) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het afvalwater afkomstig van het inwendig reinigen van voertuigen of werktuigen na het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen: a. gelijkmatig verspreid over landbouwgronden waar de gewasbeschermingsmiddelen zijn gebruikt; of b. opgevangen en gezuiverd, zodat geen afvalwater wordt geloosd.
	Artikel 4.894 (water: lozingsroutes reinigen zonder gewasbeschermingsmiddelen) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het afvalwater afkomstig van het reinigen van voertuigen of werktuigen die niet voor gewasbeschermingsmiddelen zijn gebruikt, geloosd op onverharde bodem of in een vuilwaterriool.
Aanleggen en gebruiken van een gesloten bodemenergiesysteem.	Artikel 4.1140 (water: lozingsroutes) Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het te lozen spoelwater afkomstig van het aanleggen van een gesloten bodemenergiesysteem geloosd in een vuilwaterriool of op of in de bodem.

Tabel 4 Artikelen in bruidsschat waarin als lozingsroute lozen op of in de bodem is geregeld

Activiteit	Lozingsroute
§ 22.3.8.1 Lozen van grondwater bij sanering	1. Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater kan grondwater afkomstig van een bodemsanering of grondwatersanering of een onderzoek voorafgaand aan een grondwatersanering, worden geloosd op of in de bodem of in een schoonwaterriool. 2. Voor het

Activiteit	Lozingsroute
	lozen van dat grondwater op of in de bodem zijn de emissiegrenswaarden de waarden, bedoeld in bijlage XIX bij het Besluit kwaliteit leefomgeving, gemeten in een steekmonster. 3. Voor het lozen van dat grondwater in een schoonwaterriool zijn de emissiegrenswaarden de waarden, bedoeld in tabel 22.3.26, gemeten in een steekmonster. 4. Dat grondwater wordt niet geloosd in een vuilwaterriool.
§ 22.3.8.1 Lozen van grondwater bij ontwatering	1. Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater kan grondwater bij ontwatering, dat niet afkomstig is van een bodemsanering, een grondwatersanering of een onderzoek voorafgaand aan een bodemsanering of grondwatersanering en dat geen drainagewater als bedoeld in paragraaf 4.77 van het Besluit activiteiten leefomgeving is, worden geloosd op of in de bodem of in een voorziening voor de inzameling en het transport van afvalwater. 2. Voor het lozen van dat grondwater in een schoonwaterriool is de emissiegrenswaarde voor opgeloste stoffen 50 mg/l en voor ijzer 5 mg/l, gemeten in een steekmonster. 3. Voor het lozen van dat grondwater in een vuilwaterriool is de emissiegrenswaarde voor opgeloste stoffen 300 mg/l. 4. Het lozen van dat grondwater in een vuilwaterriool duurt niet langer dan 8 weken en de geloosde hoeveelheid is ten hoogste 5 m ³ /u. 5. Het tweede tot en met vierde lid zijn niet van toepassing op het lozen van grondwater afkomstig van ontwatering bij wonen.
§ 22.3.8.2 Lozen van afvloeiend hemelwater dat niet afkomstig is van een bodembeschermende voorziening	1. Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater kan afvloeiend hemelwater worden geloosd op of in de bodem of in een schoonwaterriool. 2. Afvloeiend hemelwater wordt alleen in een vuilwaterriool geloosd als het lozen op of in de bodem, in een schoonwaterriool of op een oppervlaktewaterlichaam redelijkerwijs niet mogelijk is. 3. Het tweede lid is niet van toepassing op het lozen van afvloeiend hemelwater dat: a. afkomstig is van wonen; of b. al plaatsvond voordat het Activiteitenbesluit milieubeheer of het Besluit lozen buiten inrichtingen op de lozing van toepassing werd. 4. In afwijking van het eerste lid wordt afvloeiend hemelwater afkomstig van buiten de bebouwde kom gelegen rijkswegen en provinciale wegen, alleen in een schoonwaterriool geloosd als lozen op of in de bodem redelijkerwijs

Activiteit	Lozingsroute
	niet mogelijk is. 5. Bij het lozen vanuit een pompkelder van een tunnel of een verdiept weggedeelte is, als dat redelijkerwijs mogelijk is, een voorziening aanwezig om, in afwijking van het vierde lid, het meest vervuilde hemelwater in een vuilwaterriool te lozen
§ 22.3.8.3 Lozen van huishoudelijk afvalwater	1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt huishoudelijk afvalwater alleen op of in de bodem geloosd als het lozen plaatsvindt buiten een bebouwde kom of binnen een bebouwde kom van waaruit stedelijk afvalwater wordt geloosd met een vervuilingswaarde van minder dan 2000 inwonerequivalenten, en de afstand tot het dichtstbijzijnde vuilwaterriool of een zuiveringstechnisch werk waarop kan worden aangesloten meer bedraagt dan: a. 40 m bij niet meer dan 10 inwonerequivalenten; b. 100 m bij meer dan 10 maar minder dan 25 inwonerequivalenten; c. 600 m bij 25 of meer inwonerequivalenten maar minder dan 50 inwonerequivalenten; d. 1.500 m bij 50 of meer inwonerequivalenten maar minder dan 100 inwonerequivalenten; en e. 3.000 m bij 100 of meer inwonerequivalenten. 2. De afstand, bedoeld in het eerste lid, wordt berekend: a. vanaf de kadastrale grens van het perceel waar het huishoudelijk afvalwater vrijkomt; en b. langs de kortste lijn waarlangs de afvoerleidingen zonder overwegende bezwaren kunnen worden aangelegd. 3. In afwijking van het tweede lid, aanhef en onder a, wordt de afstand tot het dichtstbijzijnde vuilwaterriool of zuiveringstechnisch werk bij voortzetting van het lozen van huishoudelijk afvalwater op of in de bodem dat voor 1 juli 1990 al plaatsvond, berekend vanaf het gedeelte van het gebouw dat zich het dichtst bij een vuilwaterriool of een zuiveringstechnisch werk bevindt. 4. In afwijking van het eerste lid kan huishoudelijk afvalwater in de bodem worden geloosd: a. vanuit een spoorvoertuig als bedoeld in artikel 1 van de Spoorwegwet; of b. op militaire oefenterreinen in het kader van militaire oefeningen.
§ 22.3.8.5 Lozen bij reinigen van bouwwerken	1. Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater kan afvalwater afkomstig van reinigingswerkzaamheden, anders dan bij wonen, die periodiek worden uitgevoerd en waarbij alleen

Activiteit	Lozingsroute
	vuilafzetting wordt verwijderd, worden geloosd op of in de bodem of in een voorziening voor de inzameling en het transport van afvalwater. 2. Afvalwater afkomstig van reinigingswerkzaamheden bij wonen kan worden geloosd op of in de bodem of in een voorziening voor de inzameling en het transport van afvalwater.
§ 22.3.8.6 Lozen bij opslaan en overslaan van goederen	1. Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater kan te lozen afvalwater dat in contact is geweest met opgeslagen inerte goederen, worden geloosd op of in de bodem of in een voorziening voor de inzameling en het transport van afvalwater. 2. Dat afvalwater wordt alleen in een vuilwaterriool geloosd, als het lozen op of in de bodem, op een oppervlaktewaterlichaam of in een schoonwaterriool redelijkerwijs niet mogelijk is. 3. Voor het lozen van dat afvalwater in een voorziening voor de inzameling en het transport van afvalwater is de emissiegrenswaarde voor onopgeloste stoffen 300 mg/l, gemeten in een steekmonster. 4. Als de opgeslagen inerte goederen worden bevochtigd, wordt afvalwater dat met opgeslagen goederen in contact is geweest, zoveel mogelijk voor dit bevochtigen gebruikt. 5. Het tweede tot en met vierde lid zijn niet van toepassing op het lozen van afvalwater afkomstig van wonen.
§ 22.3.8.7 Lozen vanuit gemeentelijke voorzieningen voor inzameling en transport van afvalwater	Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater kan het afvalwater afkomstig uit een openbaar hemelwaterstelsel of een openbaar ontwateringsstelsel worden geloosd op of in de bodem, als: a. het lozen is gestart voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet; en b. dat stelsel of dat riool voorkomt op het in het gemeentelijk rioleringsplan of een gemeentelijk rioleringsprogramma opgenomen overzicht van voorzieningen en maatregelen als bedoeld in artikel 2.16, eerste lid, onder a, onder 1° tot en met 3°, van de Omgevingswet, en dat stelsel of dat riool volgens dat plan of programma is uitgevoerd en wordt beheerd.
	Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater kan huishoudelijk afvalwater afkomstig uit een systeem als bedoeld in artikel 2.16, derde lid, van de Omgevingswet, worden geloosd op of in de bodem, als dat systeem voorkomt op het in het gemeentelijk rioleringsplan of een gemeentelijk 52

Activiteit	Lozingsroute
	rioleringsprogramma opgenomen overzicht van die systemen en volgens dat plan of programma is uitgevoerd en wordt beheerd.
§ 22.3.8.8 Lozen bij schoonmaken drinkwaterleidingen	1. Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater kan afvalwater dat vrijkomt bij het schoonmaken en in gebruik nemen van de middelen voor opslag, transport en distributie van drinkwater of warm tapwater, worden geloosd op of in de bodem of in een schoonwaterriool. 2. Dat afvalwater wordt alleen in een vuilwaterriool geloosd als het lozen op of in de bodem, op een oppervlaktewaterlichaam of in een schoonwaterriool redelijkerwijs niet mogelijk is. 3. Bij het lozen op of in de bodem ontstaat geen wateroverlast. 4. Aan het water dat wordt gebruikt voor het schoonmaken en dat wordt geloosd op of in de bodem of in een schoonwaterriool worden geen chemicaliën toegevoegd.
§ 22.3.8.9 Lozen bij calamiteitenoefeningen	Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater kan afvalwater dat vrijkomt bij een calamiteitenoefening worden geloosd op of in de bodem of in een voorziening voor de inzameling en het transport van afvalwater.
§ 22.3.12 recreatieve visvijvers	Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt te lozen spuiwater uit recreatieve visvijvers geloosd op of in de bodem of in een schoonwaterriool.
§ 22.3.24 Opslaan van kuilvoer of vaste bijvoedermiddelen	1. Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater worden vrijkomende vloeistoffen afkomstig van de opslag van kuilvoer of vaste bijvoedermiddelen gelijkmatig verspreid over onverharde bodem. 2. Als een maatwerkvoorschrift is gesteld waarin een andere lozingsroute is toegestaan, wordt het te lozen afvalwater gelijkmatig verspreid over onverharde bodem of geloosd via die andere route. 3. Dit artikel is niet van toepassing op afvalwater afkomstig van wonen.
Artikel 22.268 Vangnetvergunning lozen in de bodem	1. Het is verboden zonder omgevingsvergunning afvalwater op of in de bodem te lozen, tenzij het lozen op grond van deze afdeling is toegestaan. 2. Het eerste lid is niet van toepassing op: a. wonen; b. een milieubelastende activiteit die is aangewezen in hoofdstuk 3 van het Besluit activiteiten leefomgeving; of c. het lozen op of in de bodem waaraan in een omgevingsvergunning voor een wateronttrekkingsactiviteit op grond van artikel 16.4 van het Besluit activiteiten

Activiteit	Lozingsroute
	leefomgeving of een omgevingsvergunning voor een wateronttrekkingsactiviteit op grond van de waterschapsverordening voorschriften zijn gesteld. 3. Bij een aanvraag om een omgevingsvergunning voor het lozen van afvalwater op of in de bodem worden de volgende gegevens en bescheiden verstrekt: a. de maximale hoeveelheid afvalwater per uur; en b. het soort afvalwater.